

BÖLÜM 14

LABORATUVAR HAYVANLARININ DAVRANIŞ VE REFAHI

Prof. Dr. Elvan ANADOL¹

Hayvan refahı, bazı yazarlar tarafından bir hayvanın çevresine, yani o ortamdan yayılan uyaranlara ilişkin duygusal algısı olarak kabul edilmekte, bazıları da hayvanların çevreleriyle nasıl başa çıktıkları ve çevrelerindeki düşmanca değişiklikleri davranışsal ve fizyolojik ayarlamalarla nasıl telafi etmeleri gerektiği şeklinde tanımlamaktadır. Bu son tanım, başa çıkma mekanizmalarının belirlenebilmesi ve ölçülebilmesi, böylece bir hayvanın çevresinde yapılacak değişikliklere izin vererek hayvan refahını iyileştirmesi avantajına sahiptir (1).

Hayvan refahı ilk kez 1964 yılında İngiltere’de Brambell raporunda fiziksel ve ruhsal anlamda tanımlanarak geniş bir eksenle değerlendirilmiştir (2). Bu rapora göre;

- » Hayvanlar açlık ve susuzluk çekmemeli, temiz suya ve sağlıklı türe özgü uygun yeme erişebilmelidir.
- » Hayvanlar, rahatsızlık durumundan uzak tutulmalı, insancıl şekilde korunmalı ve rahat bir dinlenme alanı sağlanmalıdır.
- » Önleme veya hızlı tedavi ile hayvanlar; ağrı, yaralanma ve hastalıklardan uzak tutulmalıdır.
- » Hayvanlar, yeterli alana ve imkanlara sahip olmalı ve kendi türündeki hayvanlarla temas kurmalıdır.
- » Hayvanlar korku ve sıkıntıdan uzak olmalı, aksi takdirde tedaviye tabi olmalıdır.

¹ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Patoloji Laboratuvar Teknikleri Bölümü, Gazi Üniversitesi Laboratuvar Hayvanları Yetiştirme ve Deneysel Araştırmalar Merkezi (GÜDAM) E-posta: elvanadol@gazi.edu.tr, elvanadol@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0002-6029-7358

uyumlu çift veya üçlü olacak şekilde sosyal olarak barındırılmalıdır. Ancak ideal olarak, laktasyondan hemen sonra gruplar oluşturulmalıdır. Aksi takdirde, özellikle yetişkin erkek tavşanların kavgaya etmeleri ve ciddi şekilde yaralanmaları söz konusu olacaktır (23).

KAYNAKLAR

1. Morton, D. B., & Hau, J. (2003). Phenotypic characterization of genetically engineered mice. *Handbook of Laboratory Animal Science*, 1, 457-481.
2. Külcü, R. (2022). Hayvan refahı kavramı ve uygulamalarının etik eksende sorgulanması. Sosyal beşerî ve idari bilimler alanında uluslararası araştırmalar xii, 165.
3. Deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için kullanılan hayvanların refah ve korunmasına dair yönetmelik, Ek-1, Resmî gazete sayı: 28141, 13/12/2011.
4. Uludağ, Ö. (2019). Hayvan deneyi çalışmalarında etik kuralların tarihçesi ve önemi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1401-1413.
5. Barnett, S. A. (2007). *The rat: A study in behavior*. Transaction Publishers.
6. Castelhana-Carlos, M. J., & Baumans, V. (2009). The impact of light, noise, cage cleaning and in-house transport on welfare and stress of laboratory rats. *Laboratory animals*, 43(4), 311-327.
7. Suckow, M. A., Stevens, K. A., & Wilson, R. P. (Eds.). (2012). *The laboratory rabbit, guinea pig, hamster, and other rodents*. Academic Press.
8. Girbovan, C., & Plamondon, H. (2013). Environmental enrichment in female rodents: considerations in the effects on behavior and biochemical markers. *Behavioural Brain Research*, 253, 178-190.
9. Otto, G. M., Franklin, C. L., & Clifford, C. B. (2015). Biology and diseases of rats. In *Laboratory animal medicine* (pp. 151-207). Academic Press.
10. Gonder, J. C., & Laber, K. (2007). A renewed look at laboratory rodent housing and management. *ILAR journal*, 48(1), 29-36.
11. National Research Council. (2010). Guide for the care and use of laboratory animals. 8th Edition, The National Academies Press, Washington DC.
12. Simpson, J., & Kelly, J. P. (2011). The impact of environmental enrichment in laboratory rats—behavioural and neurochemical aspects. *Behavioural brain research*, 222(1), 246-264.
13. Whary, M. T., Baumgarth, N., Fox, J. G., & Barthold, S. W. (2015). Biology and diseases of mice. In *Laboratory animal medicine* (pp. 43-149). Academic Press.
14. Bruce, H. M. (1959). An exteroceptive block to pregnancy in the mouse. *Nature*, 184(4680), 105-105.
15. Vandenbergh, J. G. (1973). Acceleration and inhibition of puberty in female mice by pheromones. *Journal of reproduction and fertility. Supplement*, 19, 411-419.
16. Kelliher, K. R., & Wersinger, S. R. (2009). Olfactory regulation of the sexual behavior and reproductive physiology of the laboratory mouse: effects and neural mechanisms. *ILAR journal*, 50(1), 28-42.
17. Garner, J. P., & Mason, G. J. (2002). Evidence for a relationship between cage stereotypes and behavioural disinhibition in laboratory rodents. *Behavioural brain research*, 136(1), 83-92.

18. Shomer, N. H., Holcombe, H., & Harkness, J. E. (2015). Biology and diseases of guinea pigs. In *Laboratory animal medicine* (pp. 247-283). Academic Press.
19. Schiml, P. A., & Hennessy, M. B. (1990). Light-dark variation and changes across the lactational period in the behaviors of undisturbed mother and infant guinea pigs (*Cavia porcellus*). *Journal of Comparative Psychology*, 104(3), 283.
20. Hennessy, M. B., & Jenkins, R. (1994). A descriptive analysis of nursing behavior in the guinea pig (*Cavia porcellus*). *Journal of Comparative Psychology*, 108(1), 23.
21. Berryman, J. C. (1976). Guinea-pig vocalizations: Their structure, causation and function. *Zeitschrift für Tierpsychologie*, 41(1), 80-106.
22. Nowland, M. H., Brammer, D. W., Garcia, A., & Rush, H. G. (2015). Biology and diseases of rabbits. In *Laboratory animal medicine* (pp. 411-461). Academic Press.
23. Sohn, J., & Couto, M. A. (2012). Anatomy, physiology, and behavior. In *The laboratory rabbit, Guinea pig, hamster, and other rodents* (pp. 195-215). Academic Press.
24. Jilge, B. (1991). The rabbit: a diurnal or a nocturnal animal?. *Journal of experimental animal science*, 34(5-6), 170-183.